

ГЕОРГИ БОЖИНОВ
ЧЕРЕШОВО ВРЕМЕ

chitanka.info

В моите родни села (аз имам няколко родни села) узряха черешите.

Просто да не повярваш как става това. Вчера цъфтяха. А е ги сега — увесили гъсти кичури, капки от румен сок, надничат из зелената шума. Ветрец повее — кандилка ги. Но те се държат добре за дръжките и не падат. Дъждец поръси и ги умие, и ги лъсне да светнат, даде им сила. Слънце пече — те руменят и мургавеят още повече. И се наливат, наливат...

Децата първи се налепиха за черешите и почнаха да ги нагъват заедно с листата и дръжките. Момичета с гъвкави снаги носят на рамо пълни кошници, вървят две по две, слизат от лозята и снагите им се покъртват. Че и старците, и бабите — и те. Уж викат: „Не е за нас то“, уж: „Нека има за децата“. Ама заничат по дърветата, като да броят. Па току пресегнат и си зобнат сладокусно. Череша е, първи плод. Има, не е като да няма. Бабите с кошнички разнасят първия плод по съседските къщи и го раздават. Всеки си има череша, ама на, така дошло от старо време, така останало: да се раздава, за да има вред и вред да е пълно.

Много череша се родило тая година, много нещо. Селата ми почервенели от череша. Лозята се заринали с череша. Накъде се обърнеш — череша. Сладка, сочна череша с вкус на пролет, която зрее и прелива в лято и става лято. Пък и името му хубаво — череша. Чуйте го само: че-ре-ша... Нищо плод е, и плодът няма да бъде така хубав, ако не беше така хубаво, така хрупкаво, така червено и толкова радостно името — череша. И всички народи я наричат все така: череша или кереша, кърше, сериз или чери.

... Свършат черешите — кое изяли хората, кое пилците, останалото се смръжди и изсъхне, после дойдат други плодове. И черешите ги забравят. Дърветата стоят, запустели и ненужни, цяло лято, рано-рано изпели песента си, с изпокършени клони, ранени и разорени напълно. И никой не се сеца, че тайно в тайника в лятото тихичко и кротичко черешата приготвя пъпки за другата пролет. Защото при черешата няма лъжа. При черешата няма сега много, а догодина — нищо. При черешата винаги има много. Обилен плод, обилен на сладост. И сладостта все гъстее. Гъстее и се разгаря, колкото по навлиза в разгара си черешовото време.

Сега черешовото време е в разгара си.

Сега има череша и се яде череша.

Някои приказват, че черешата нямала сладост, понеже била първа и малко слънце била набрала. Не ги слушайте такива. Те са забравили, че някога са били деца и те. Забравили са първите череши в живота си. Как майка им ги купила тия череши, най-първите, на празника Киримитодия. И им ги донесла, увити в кърпа. Не да ги ядат, а да си ги закачат като обички на ушите; да си ги гледат и най-много да ги ближат; и да ги изядат чак тогава, когато от гледане и близане останат само костилките.

Та — черешата е най-сладка, когато си дете. Ако вече не си дете и пак ти е сладка — значи, нещо хубаво от детинството още стои стаено у тебе. Защото хубавото на черешата не е в нейната сладост, а в нещо друго — и ми е трудно да кажа какво. Помните ли какво разправяше поетът? Връщали се войничетата от поход, морни и прашни се връщали; минало край тях едно момиче и дало всекиму по шепа черешки; било обикновено селско момиче, самото то — сочна селска черешка... Ами не помните ли песента? Пусни ми, каже, лельо мари, Тодорка; двама на лозе, лельо, да идем, каже, вишни-череши, лельо, да берем...

Така че черешата винаги е нещо повече, отколкото е самата тя.

В едно от селата ми черешите са край пътя. Минеш по пътя и спреш. Мине пешак човек, мине колело или автомобил прост, или камион, или ония, най-големите камиони, дето са като вагони и на тях пише „България“. Мине и щом съгледа узрелите череши, опъва юздите на всичките конски сили, разпряга пръхтящите коне на двигателите и се присламчва до най-близкото дърво. Почва да яде череши. Тук спрял един, там спрял друг. Погледнеш — движението се задръстило. Та — за да няма задръстване на движението, всяка пролет моите селяни цаняват пъдар. Ходи пъдарят нагоре-надолу из пътя и наблюдава движението. Регулира движението. Гледа да не задръсти пътя. И гледа още да не чупи клоните. Че има някои несъзнателни пътници. Дето яде череши — нищо. Ами чупи клоните. А черешата най-много жали клоните си. Като се очупят веднъж, вече не могат да заздравеят. И висят после като претрошени и изсъхнали ръце. Това вика и пъдарят: яж черешата, която ти поднасят тия ръце; яж колко ти душа сака. Но,

вика пъдарят, ръцете не закачай. За да има и нагодина с какво да ти поднесат своите червени капки, прокапали от самото слънце...

В едно друго мое село черешите не са край пътя и не са пръснати в лозята, ами са събрани в една голяма черешова градина. Тая градина — и тя си има пъдар. Седи пъдарят на един висок чардак и гледа отгоре. Случи се да минеш край градината, а черешите тъкмо узрели. Така се случи. И ти се приядат череши. Ама много ти се приядат. Така ти се приядат, че няма накъде. И отиваш при пъдаря тогава. Добре, но пъдарят няма кантар да ти отмери, той има само една тояга. И казва тогава пъдарят: Ще платиш, казва, на корем. Колко? Толко. Хубаво. Плащаш си, избираш си някоя череша и се качваш. Може да изядеш една шепа. Може — една капа. А може да изядеш и цялата череша. Все тая. Ти си си платил на корем. Пъдарят казва още: „Лятна торчица — зимна понудица“... Иска да каже: обилен плод е черешата, лете е в очите ти, в ръцете ти, рукнал така, че и по земята се търкаля даже като тор. И го газят хора и добитъци, земята цялата побеляла от костилки. Лете черешата мине и замине. А зиме и със свещ да я дириш — няма я. В буркана не е като на дървото. Така че — яж лете, колкото можеш...

И така, опираме до това как се ядат череши. Някои ги ядат много красиво. Купих, каже, едно кило череши... Купил едно кило череши, измил го, насипал го в чинийката, оглежда черешка по черешка, хапва черешка по черешка. Всяка черешка на отчет. И много красиво плюе костилките в лъжичка. Че понякога разтваря черешките една по една, за да види какво има вътре в тях. Какво може да има вътре? Каквото и да има, все е череша... Така ядат череши в града. Но това ядене ли е? Не е ядене.

В моите села другояче ядат череши. Ядат ги от дървото. Посадил си чичо в лозето през пет-шест реда една черешка. Копае чичо лозето или го пръска. И таман му се припие вода — стигне до черешката. Зобне отгук-оттам по-узрелките и е сит-напит. Пак копае чичо и пак пръска, станало пладне. И таман огладнее — току стигнал до другата черешка. Спре на сянка под нея. Отдъхне малко, хапне малко череши, изпие един тютюн. И му е добре на душата на чичо.

Истинска череша се яде от дървото. Каквато я е създадо самото дърво и сам Господ. Каквато е, измита от дъжда. Загоряла на слънце, стегната и сокова. А за да усетиш сочната пълнота на яденето на череша от дървото, трябва да ядеш с пълни шепи. Без да плюеш нищо.

И без да гледаш дали черешата е череша, или червеша. По-добре да не гледаш. А най-добре е да ядеш с бяла риза. Тогава все я вардиш да се не накапеш — и непременно се накапваш. Петното е червено като заешка кръв отначало. После посинява. Това петно не може да се изпере. Но пък зиме, като го мернеш, все си спомняш мечтателно и благодарно: еха, от черешово време ми е останало...

В друго едно от моите села си имам лозе. И в средата на лозето съм насадил една череша. В средата съм насадил една, а в двата края — две. Едната е за мене, а другите две — за другите хора. Кой как мине да бере и яде, кой колко може. (Само да не туря у торба.) Като взимах дръвчетата от разсадника, питах човека, дето е там, какви са тия дръвчета, от какви са вери и сортове. Отговори: от убавите. И прав излезе човекът. Станаха едни хубави череши. Затова сега пътниците, като минат край моето лозе, изядат ония двете череши, дето съм оставил за тях — докрай. А после изядат и оная череша, която съм оставил в средата за мене. Те смятат, че най-сладка е черешата, когато е крадена. Може и така да е, но аз не съм много съгласен с тях.

Па и да ви кажа: всички череши са хубави. Щом са череши и щом са узрели. (За децата не е толкова важно дали са узрели.)

Ала все пак, все пак — все пак най-хубаво си ми е черешовото време. Прост плод е черешата. Но е пръв. И пръв той с червените си точки бележи началото на лятото. Излязат ли черешите, излизат и светулките. После зреят ечемиците. Краставиците стават евтини, а скилидките на чесъна вече се правят. Тогава прииждат и черешовите води на реките. И приижда тогава лятото. Приижда като хала страшна, с всичките си пекове и плодове, жита, жътви и надежди, и радости. И всичко това тръгва от простата череша, проста като череша. Ето затова черешата е нещо повече, отколкото е самата тя...

Светът се развива, казва един мой приятел от село. И животът, казва, се развива. Мине се не мине ден — появи се някоя чудна техническа работа. Може да дойде ден, когато човек ще тръгне из небето да населява другите земни и небесни кълбета. И съм сигурен, че като тръгне на път през девет планети в десета, в торбата си или в джоба си човек ще постави и костилка от череша, увита в книжка...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.